

OIK-12 Kaukoranta Päivi

25.05.2007
JULKINEN

Eduskunnan suuri valiokunta

Viite

Asia

Suomen ja Euroopan kemikaaliviraston välinen toimipaikkasopimus

U/E-tunnus:

EUTORI-numero:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välillä tehtävästä toimipaikkasopimuksesta.

Apulaisosastopäällikkö

Marcus Laurent

LIITTEET UM2007-01311

Asiasanat	kemikaalit, valtiosopimukset, erillisvirastot
Hoitaa	UM, VNEUS
Tiedoksi	ALR, EUE, KTM, SM, TM, TPK, VNK, OM, STM, VM, YM, OPM, LVM, TH

OIK-12 Kaukoranta Päivi

25.05.2007

Asia

Suomen ja Euroopan kemikaaliviraston välinen toimipaikkasopimus

Kokous

Liitteet

Viite

EUTORI/Eurodoc nro:

U-tunnus / E-tunnus:

Käsittelyn tarkoitus ja käsittelyvaihe:

Valmisteleva kansallinen käsittely ennen sopimuksen allekirjoitusvaltuuksien hakemista; tarkoituksena on, että sopimus allekirjoitettaisiin kemikaaliviraston ensimmäisen hallintoneuvoston kokouksen yhteydessä kesäkuun lopulla.

Asiakirjat:

Luonnos Suomen tasavallan hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston väliseksi toimipaikkasopimukseksi (21.5.2007)

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely:

Käsittelijä(t):

UM, Päivi Kaukoranta, p. 160 55715, Maria Pohjanpalo, p. 160 55722
VNK, Jukka Malm p. 020 490 2714, Jyri Ollila, p. 160 22153, Päivi Leino-Sandberg p. 160 22190
VM, Antero Toivainen, p. 160 33167, Risto Sakki, p. 160 33156
SM, Kimmo Hakonen, p. 160 42875, Eero Koskenniemi, p. 160 42734, Ilkka Turunen, p. 160 42873
OpM, Satu Heikkinen, p. 160 77256
STM, Marja-Terttu Mäkiranta, p. 160 73877, Kari Ilmonen, p. 160 74393

Suomen kanta/ohje:

Luonnos Suomen ja Euroopan kemikaaliviraston väliseksi toimipaikkasopimukseksi on hyväksyttävissä allekirjoittamista varten.

Pääasiallinen sisältö:

Tausta ja tavoite

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 18.12.2006 asetuksen kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista ja Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta (jäljempänä REACH-asetus) (1907/2006). Asetuksella perustettavan Euroopan kemikaaliviraston sijaintipaikkana on Helsinki joulukuussa 2003 tehdyn ylimääräisen Eurooppa-neuvoston päätöksen mukaisesti. REACH-

asetus tulee voimaan 1.6.2007, jolloin myös kemikaalivirasto aloittaa Helsingissä virallisesti toimintansa.

Toimipaikkasopimuksilla järjestetään tavanomaisesti kansainvälisten järjestöjen ja niiden sijaintivaltioiden välisiä suhteita. Suomi on tehnyt tällaisia sopimuksia esimerkiksi Itämeren merellisen ympäristön suojelukomission (SopS 38–39/1980), Pohjoismaiden investointipankin (SopS 83/1999), Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön (SopS 108/1999), Pohjoismaiden kehitysrahaston (SopS 110/1999) ja Euroopan metsäinstituutin (SopS 15/2007) kanssa sekä YK:n kanssa Helsingin kriminaalipoliittisen instituutin perustamisesta (SopS 41–42/1982) ja YK:n yliopiston kanssa Taloudellisen kehitystutkimuksen kansainvälisestä instituutista (SopS 35–36/1984).

Kesäkuussa toimintansa aloittava Euroopan kemikaalivirasto on ensimmäinen Suomessa toimiva EU:n erityisvirasto. Viraston suurena haasteena on rekrytoida viraston palvelukseen EU:n jäsenvaltioista alan parhaat asiantuntijat. Toimipaikkasopimuksen olemassaolo on yksi tärkeä kysymys henkilöstön kannalta. Kaikilla EU:n erityisvirastoilla ei ole toimipaikkasopimusta sijaintivaltionsa kanssa. Suomen ja kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen valmistelussa on otettu huomioon muita EU:n erityisvirastoja koskeviin isäntämaasopimuksiin tavanomaisesti sisällytetyt määräykset. Kemikaalivirastolle sopimusluonnoksessa määritelty asema on muihin virastoihin verrattuna keskitasoa. Sopimuksen tavoitteena on EY:n erioikeuksia ja vapauksia koskevaa pöytäkirjan soveltamisesta (SopS 102–103/1994) ja REACH-asetusta täydentävistä määräyksistä ja eräistä käytännön järjestelyistä Suomen hallituksen ja viraston välillä, jotta virasto voi hoitaa tehokkaasti tehtäviä, jotka sille sen perustamisasetuksen mukaan kuuluvat.

Sopimuksen sisältö

REACH-asetuksen 102 artiklan mukaan kemikaalivirastoon sovelletaan Euroopan yhteisöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevaa pöytäkirjaa. Sopimuksen luottavuuden ja ymmärrettävyyden lisäämiseksi sopimuksessa toistetaan joiltakin osin erioikeuksia ja vapauksia koskevan pöytäkirjan ja REACH-asetuksen määräyksiä.

Sopimuksen johdanto. Sopimuksen johdantoon on kirjattu Euroopan yhteisöjen erioikeuksia ja vapauksia koskevan pöytäkirjan, siihen liittyvien Suomen valtiovarainministeriön ja Euroopan komission välisten soveltamissääntöjen sekä REACH-asetuksen asiaan liittyvät määräykset.

Määritelmät. Sopimuksen 1 artiklassa määritellään sopimuksessa käytetyt keskeiset käsitteet. Perheenjäsenten määritelmä vastaa ulkomaalaislain 154 §:n (360/2007) määritelmää.

Oikeuskelpoisuus. Sopimuksen 2 artiklassa määrätään, että kemikaalivirasto on Euroopan yhteisön elin ja oikeushenkilö, jolla on Suomen lainsäädännön mukainen oikeuskelpoisuus. Sillä on erityisesti kelpoisuus tehdä sopimuksia, hankkia ja luovuttaa kiinteää ja irtainta omaisuutta sekä esiintyä kantajana ja vastaajana oikeudenkäynneissä. Sopimuksen 2 artiklassa tarkoitettu asema perustuu välittömästi REACH-asetuksen 100 artiklaan.

Loukkaamattomuus. Sopimuksen 3 artiklan mukaan virasto, sen omaisuus ja arkistot ovat loukkaamattomat erioikeuspöytäkirjan 1 ja 2 artiklan määräysten mukaisesti. Virasto voi kuitenkin yksittäistapauksessa luopua loukkaamattomuudesta. Määräyksellä ei vaikuteta REACH-asetuksen 101 artiklaan, jossa määrätään kemikaaliviraston vastuusta. Sen mukaan sopimussuhteeseen perustuva viraston vastuu määräytyy sopimukseen sovellettavan lain mukaan ja EY:n tuomioistuimella on toimivalta ratkaista asia sopimukseen sisältyvän välityslausekkeen nojalla. Sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskevissa asioissa kemikaaliviraston on korvattava sen tai sen henkilöstön tehtäviään suorittaessaan aiheuttamat vahingot jäsenvaltioiden lainsäädännön yleisten periaatteiden mukaisesti.

Tietoliikennettä koskevat helpotukset. Sopimuksen 4 artiklan mukaan virasto voi asentaa ja käyttää omia tietoliikennejärjestelmiä. Suomen viranomaiset helpottavat näiden järjestelmien asennusta ja käyttöä ja myöntävät tietoliikenteelle samat erioikeudet kuin Suomessa oleville diplomaattisille edustustoille. Viraston tietoliikennejärjestelmiin on sisällytettävä välineet, joilla varmistetaan henkilötietojen suoja ja luottamuksellisuus EU:n lainsäädännön mukaisesti.

Viraston turvallisuus. Sopimuksen 5 artiklan mukaan virasto vastaa turvallisuudesta ja järjestyksen ylläpidosta sekä Suomen ja EY:n lainsäädännön noudattamisesta viraston toimipaikassa. Virasto voi evätä pääsyn toimipaikkaansa ei-toivotuiksi katsotuilta henkilöiltä ja poistaa tällaiset henkilöt tiloistaan. Ampuma-aseiden ja muiden turva-varusteiden kantamiseen ja käyttöön sovelletaan Suomen lainsäädäntöä.

Avunanto ja yhteistyö turvallisuusasioissa. Sopimuksen 6 artiklassa määrätään turvallisuusasioita koskevasta Suomen viranomaisten avunannosta virastolle ja yhteistyöstä sen kanssa. Suomen turvallisuus- ja järjestysviranomaiset pääsevät viraston tiloihin vain viraston pyynnöstä tai luvalla. Tulipalon tai muun hätätilanteen sattuessa viranomaisilla katsotaan olevan pääsy viraston tiloihin. Suomen viranomaiset noudattavat asianmukaista huolellisuutta varmistaakseen, ettei viraston toimipaikan rauhaa häiritä. Virasto ja Suomen viranomaiset ovat yhteistyössä viraston turvallisuutta koskevissa asioissa. Virasto voi pyytää Suomen viranomaisia toteuttamaan tarvittavia toimia lain ja järjestyksen palauttamiseksi viraston toimipaikassa. Virasto neuvottelee Suomen viranomaisten kanssa valmistellessaan sisäisiä turvallisuusmääräyksiään. Virasto ja Suomen viranomaiset antavat toisilleen tiedoksi toimipaikan turvallisuuteen liittyvät asiat.

Erioikeuspöytäkirjan 3 ja 4 artiklan soveltaminen. Sopimuksen 7 artiklassa määrätään *viraston verotukseen liittyvistä seikoista*, jotka koskevat erioikeuspöytäkirjan 3 ja 4 artiklan soveltamista. Sopimuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan virasto vapautetaan kaikista kansallisista, alueellisista ja kunnallisista veroista ja maksuista, jotka liittyvät viraston omistamiin tai vuokraamiin toimitiloihin, lukuun ottamatta suoritetuista palveluista kannettavia veroja ja maksuja. Määräys perustuu erioikeuspöytäkirjan 3 artiklaan.

Sopimuksen 7(3) artiklan mukaan virasto vapautetaan viraston virkakäyttöön tarkoitettuja ajoneuvoja ja niiden varaosia koskevista tulleista ja tuontirajoituksista. Ajoneuvo vapautetaan autoverosta samoin edellytyksin kuin Euroopan yhteisöjen Suomessa toimivien toimielinten käyttämät ja omistamat ajoneuvot. Näihin ajoneuvoihin tarvittavat polttoaineet ja voiteluaineet vapautetaan tulleista ja veroista. Verovapautuksia koskevista menettelyistä on sovittu komission ja valtiovarainministeriön välillä vuonna 1998 tehdyissä soveltamissäännöissä.

Sopimuksen 7(4) artiklan mukaan Suomi varaa itselleen mahdollisuuden siirtyä arvonlisäveron palautusmenettelystä välittömään verovapauteen. Määräys vastaa komission ja valtiovarainministeriön välillä vuonna 1998 tehtyjen soveltamissääntöjen 3(a) artiklan 3 kappaletta. Tällaisia muutoksia ei kuitenkaan tällä hetkellä suunnitella tehtäväksi.

Erioikeuspöytäkirjan 12–16 artiklan soveltaminen. Sopimuksen 8 artiklassa määrätään *kemikaaliviraston henkilöstöä ja perheenjäseniä koskevista* erioikeuksista ja vapauksista. Sopimuksen 8(1) artiklan määräykset henkilöstön lainkäyttöllisestä koskemattomuudesta virallisten toimien osalta, vapautuksesta maahanmuuttorajoituksista ja ulkomaalaisten rekisteröinnistä, oikeudesta tuoda maahan ja viedä maasta tullitta henkilökohtaiset ja taloustavarat, ml. ajoneuvot, vastaa erioikeuspöytäkirjan 12(a) artiklaan kirjattuja erioikeuksia ja vapauksia. Oikeus henkilökohtaisten tavaroiden ja taloustavaroiden hankinnan yhteydessä maksetun arvonlisäveron palautukseen koskee henkilöitä, jotka eivät ole välittömästi ennen viraston palvelukseen tuloaan asuneet Suomessa pysyvästi viiden vuoden aikana. Määräys vastaa asiallisesti vanhoissa EU:n jäsenvaltioissa yhteisön toimielinten henkilöstölle myönnettyä vapautusta. Kemikaaliviraston isäntämaasopimuksessa vapautus on kuitenkin määrätty olemaan voimassa vain kahden vuoden ajan kemikaaliviraston perustamisesta lukien.

Sopimuksen 8(2) artiklan määräys palkkojen, palkkioiden ja eläkkeiden verovapaudesta perustuu erioikeuspöytäkirjan 13 artiklaan. Vastaava määräys sisältyy vuonna 1998 komission ja valtiovarainministeriön välillä tehtyihin soveltamissääntöihin.

Sopimuksen 8(3) artiklan mukaan viraston henkilöstö vapautetaan autoverosta samoin edellytyksin kuin Euroopan yhteisöjen Suomessa toimivien toimielinten henkilöstön käyttämät ja omistamat ajoneuvot. Henkilöstö voidaan vapauttaa autoverosta kerran kolmessa vuodessa.

Sopimuksen 8(4) artiklan mukaan viraston pääjohtajalle ja johtajille sekä heidän talouteensa kuuluville perheenjäsenille, jotka eivät ole Suomen kansalaisia tai asu pysyvästi Suomessa, myönnetään samat erioikeudet ja vapaudet kuin diplomaattisten edustustojen päälliköille ja näiden perheenjäsenille. Diplomaattinen asema tulee koskemaan noin 5-6 henkilöä.

Sopimuksen 8(5) artiklan mukaan ulkoministeriö myöntää tilapäiset oleskeluluvat viraston henkilöstöön kuuluvien perheenjäsenille, jotka eivät ole unionin tai ETA/EFTA-maan kansalaisia.

Sopimuksen 8(6) artiklan mukaan Suomen viranomaiset helpottavat viraston käyttämien asiantuntijoiden ja muiden henkilöiden pääsyä Suomeen. Mahdolliset viisumit ja muut luvat käsitellään mahdollisimman nopeasti.

Nimityksistä ilmoittaminen ja henkilökortit. Sopimuksen 9 artiklan mukaan kemikaalivirasto ilmoittaa ulkoasiainministeriön protokollaosastolle henkilöstön ottaessa vastaan ja jättäessä tehtävänsä. Menettely perustuu erioikeuspöytäkirjan 16 artiklaan. Lisäksi virasto lähettää vuosittain luettelon kaikista henkilöstönsä kuuluvien nimistä ja osoitteista. Viraston pyynnöstä ulkoasiainministeriön protokollaosasto myöntää viraston henkilökuntaan kuuluville ja näiden perheenjäsenille henkilökortin, josta ilmenee heidän asemansa. Tällaista henkilökorttia ei katsota Suomessa viralliseksi henkilöllisyystodistukseksi.

Henkilötunnukset. Sopimuksen 10 artiklan mukaan viraston henkilöstöön kuuluville ja heidän perheenjäsenilleen annetaan heidän pyynnöstään suomalaiset henkilötunnukset. Väestötietolain 4 §:n mukaan ulkomaalaisesta voidaan tallettaa väestörekisteriin tiedot, jos se on Suomessa asumisen tai työskentelyn, Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisen tai muun erityisen syyn vuoksi tarpeen. Kemikaaliviraston henkilöstölle ja heidän perheenjäsenilleen voidaan myöntää tämän nojalla henkilötunnus. Jotta kemikaaliviraston henkilöstöön ei sovellettaisi em. lainkohdassa mainittuja poikkeuksia ja jotta väestörekisteriin merkitseminen Suomessa tilapäisesti asuvana ei olisi harkinnanvaraista, oikeudesta saada suomalainen henkilötunnus ja sitä koskevista muodollisuuksista on otettu määräys isäntämaasopimukseen. Henkilötunnuksen tarkoituksena on helpottaa viraston henkilöstön käytännön asioiden hoitoa.

Pääsy kunnan järjestämään päivähoitoon. Viraston ulkomaisen henkilöstön katsotaan kuuluvan kotikuntalain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin, jotka oleskelevat Suomessa tilapäisesti ja joilla ei ole kotikuntaa Suomessa. Suomen kansallisen lainsäädännön perusteella kemikaaliviraston ulkomaalaiselta henkilöstöltä voitaisiin periä päivähoitopalvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen maksu. Kuitenkin tällöin EY 39 artiklan ja asetuksen 1612/68 yhdenvertaisen kohtelun vaatimus ei ilmeisesti täytyisi. Sen vuoksi sopimuksen 11 artiklaan on sisällytetty määräys, jonka mukaan viraston henkilöstön lapset ovat oikeutettuja kunnan järjestämään päivähoitoon Suomessa samoin edellytyksin kuin henkilöt omassa kotikunnassaan. Päivähoitopalvelusta voidaan periä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulainsäädännössä säädetty asiakasmaksu korotettuna EU:n henkilöstösäännön mukaisella alle 6-vuotiaille lapsille maksettavalla koulutuslisällä (nykyisin 93 euroa), enintään kuitenkin palvelun tuottamisesta aiheutuvien todellisten kustannusten suuruinen maksu. Kunnille näin aiheutuvat ylimääräiset kustannukset on tarkoitus korvata valtion budjetista sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan sisällytettävistä määrärahoista.

Sosiaaliturva. Sopimuksen 12 artiklan mukaan virasto vapautetaan kaikista pakollisista viraston henkilöstöön liittyvistä maksuista Suomen sosiaaliturvajärjestelmiin. Virasto järjestää sosiaaliturvan Euroopan yhteisön virkamiehiin ja muihin toimenhaltijoihin sovellettavien palvelussuhteen ehtojen mukaisesti. Suomen lainsäädäntö rajaa ulkomaalaiset EU-virkamiehet ns. soveltamisalalaissa tarkoitetun asumiseen perustuvan sosiaaliturvan ulkopuolelle. Viraston henkilöstö ei kuulu myöskään Suomen julkisten terveyspalveluiden piiriin kiireellistä terveydenhoitoa lukuun ottamatta. Yksityisten terveyspalvelujen lisäksi virasto käyttää Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin HUS erityissairaanhoidon palveluja erikseen tehtävän sopimuksen perusteella.

Pääsy Suomen koulujärjestelmään. Sopimuksen 13 artiklan mukaan Suomen hallitus edistää viraston henkilöstön perheenjäsenten pääsyä perusasteen koulutukseen Helsingin alueella Suomen lainsäädännön mukaisesti sekä tukee hanketta Eurooppa-kouluihin assosioituneen koulun perustamiseksi Helsinkiin. Opetusministeriö asetti joulukuussa 2005 työryhmän, joka selvitti Helsinkiin tulevan

Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön ja muun kansainvälisen henkilöstön lasten koulutustarpeet ja -mahdollisuudet pääkaupunkiseudulla ja ehdotti Eurooppa-koulun tai kumppanuuskoulun perustamista Helsinkiin. Eurooppa-koulun johtokunta on hyväksynyt 30.3.2007 Suomen esittämän asiakirjan kiinnostuksesta eurooppalaisen koulutuksen järjestämiseen akkreditointiprosessin ensimmäisenä vaiheena. Opetusministeriössä valmistellaan parhaillaan hallituksen esitystä, joka on tarkoitus antaa budjettilakina syksyllä 2007. Tarkoituksena on, että Helsingissä voitaisiin käynnistää tässä tarkoitettu opetus syksyllä 2008.

Erioikeuksien ja vapauksien tarkoitus. Sopimuksen 14 artiklassa muistutetaan siitä, että sopimuksessa tarkoitettut erioikeudet ja vapaudet myönnetään viraston edun eikä henkilöiden henkilökohtaisten edun vuoksi. Viraston henkilöstön tulee myös noudattaa Suomen lakeja ja määräyksiä, ellei erioikeuspöytäkirjasta tai isäntämaasopimuksesta muuta johdu.

Riitojen ratkaiseminen. Sopimuksen 15 artiklan mukaan sopimuksen soveltamista koskevat riidat ratkaistaan sopimuspuolten välisillä neuvotteluilla. Määräys ei vaikuta REACH-asetuksen 101 tai 102 artiklaan. Jollei riitaa saada ratkaistuksi sovinnollisesti, se voidaan viraston tai hallituksen pyynnöstä saattaa EY:n tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Loppumääräykset. Sopimus tulee voimaan 30. päivänä sen jälkeen, kun Suomen hallitus ja virasto ovat ilmoittaneet toisilleen saattaneensa päätökseen menettelyt, jotka tarvitaan sopimukseen sitoutumiseksi. Suomen puolelta sopimuksen hyväksyminen edellyttää eduskunnan suostumusta. Sopimuksen 7 ja 8 artiklan määräyksiä sovelletaan viraston perustamisesta eli 1 kesäkuuta lukien. Koska kyseiset määräykset sisältävät eduskunnan hyväksymistä edellyttäviä määräyksiä, ne tulevat voimaan samaan aikaan kuin sopimus tulee myös muilta osin voimaan. Määräyksille voidaan kuitenkin antaa oikeusvaikutuksia, jotka ulottuvat viraston perustamisesta lukien tapahtuviin toimenpiteisiin. Sopimus voidaan irtisanoa 12 kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen.

Kansallinen käsittely:

Ulkoasiainministeriö ja Valtioneuvoston kanslia ovat valmistelleet sopimusta yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa Kemikaaliviraston perustamista koordinoivan yhteistyöryhmän ohjauksessa.

Institutionaalinen jaosto 23.5.2007
EU-ministerivaliokunta 25.5.2007

Eduskuntakäsittely:

E-kirjelmä eduskunnalle 25.5.2007

Sopimuksen hyväksymiselle pyydetään eduskunnan hyväksymistä erikseen annettavalla hallituksen esityksellä (käsittely syysistuntokaudella 2007).

Käsittely Euroopan parlamentissa:

-

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema:

Euroopan yhteisöjen erioikeuksista ja vapauksista tehty pöytäkirja on saatettu Suomessa voimaan Suomen liittymissopimuksen yhteydessä (SopS 102–103/1994)

Sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä, jotka on saatettava Suomessa lailla voimaan perustuslain 95 §:n 1 momentin mukaisesti.

Sopimuksessa on kysymys sellaisesta unionin asioihin sisällöltään ja vaikutuksiltaan rinnastettavasta asiasta, joka kuuluu perustuslain 93 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston toimivaltaan.

Taloudelliset vaikutukset:

Valtioneuvosto selvittää kemikaaliviraston perustamisen taloudellisia vaikutuksia Suomelle yhteistyössä Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen kanssa. Yksityiskohtaiset laskelmat valmistuvat ennen sopimuksen hyväksymistä koskevan hallituksen esityksen antamista. Alustavien arvioiden mukaan viraston perustamisen työllisyyden lisäyksen ja palvelujen kysynnän kasvun (ym.) yhteisvaikutukset ovat Suomen kannalta myönteisiä.

Muut mahdolliset asiaan vaikuttavat tekijät:

Asiasanat Hoitaa	virastot, sopimukset, kemikaalit UM, VNEUS
Tiedoksi	EUE, KTM, LVM, MMM, OPM, SM, TM, VM, OM, STM, YM
